

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Masa' be-'erets ha-qedem

Deinard, Ephraim

Presburg, 643 [1882/1883]

נורבח

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-11815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-11815)

באנו למעין מים במרחק חצי פרסה מן העיר. שתיתי מעט מים חיים ותחי רוחי. התאמצתי ואלבש עז לשבת על החמור עוד הפעם ובן לויתי הלך לרגלי חמורי לשמרני לבל אפול. וכה באנו העירה בשעה העשתי עשרה בלילה.

חברון

אחרי אשר בעיר הזאת אין בית מלון לאורחים, על כן נאלצנו לסור אל הבית הראשון אשר פגשנו, אף כי לא מצאנו בו מנוחה כאשר קוינו. ורע מכל היה הריח הרע מן השמן אשר ידליקו במקום נר עד כי לא יכלתי כל הלילה להתמהמה בבית אף רגע. עליתי על גג הבית בתקותי למצוא מנוח תחת כפת השמים באויר נקי אבל גם תקותי זאת נהפכה לי לאכזב. יען המון הכלבים המתגוללים לאלפים בראש כל חוצות ביום, ילינו כלם על הגגות לשמור את הבתים, ומקול צעקותיהם תחרשנה האזנים. וכה שבעתי נדודים כל הלילה עד אור הבקר. בבקר השכם השמעתי באזני בעל הבית כי יש בידי מכתב להרב הישיש ר' יעקב מנשה, מנכדו בפעטערבורג, וכי יש את נפשי ללכת אליו אחר התפלה. אעס הרב לא חכה עד אשר אבוא אליו ויבוא אלי בלוית הגבאים ומתי סודו. והאיש זקן מאד כבן תשעים. ואגיד לו כי מאד יצר לי כי הטריח את כבוד שיבתו לבוא אלי ואני צעיר לימים והוא נחמני בענות צדק כי לא תכבד עליו ההליכה. ובכן החלוננו לדבר על דבר מטרת מסעי הנה. ובין כה באו עוד רבים מיושבי העיר לבקרנו, עד כי מלא הבית אדם רב. ובדברנו אודות מוסדות קולוניות בארץ הקדושה, התעורר איש צעיר לימים ויחל לקלל את השר מונטיפיורי וחברת כל ישראל חברים על אשר לא עשו עוד מאומה לטובת יושבי ציון לקנות למענם אדמה, אשר בכל לב ונפש הצצו לעברה בזעת אפים בעד הכסף הרב אשר הוציאו באה"ק אשר לא הביאו כל תועלת ואני שאלתי את האיש במה נדע כי אמנם באמת ובתמים תחפצו לעבור את האדמה? כי מאד יוכל להיות כי כאשר תשיגו אדמה ותראו ותוכחו כי לעבודה הזאת דרוש עמל כפים אשר לא הסכנתם בזה תעזבו את האדמה ותשובו אל העיר לחיות מן החלוקה המגאלה כמקדם? על הדברים האלה ענו רבים פה אחד. "הננו נכונים לקבל עלינו באלה ובשבועה לעמול ולעבור עד שפת דמינו האחרונה. ועוד זאת נעשה כי כל אחד מאתנו יתן את כל אשר לו על יד אלה אשר יאמרו לייסד קולוניא ויוכלו למנוע ממנו את החלוקה לעולם. יען גם כעת אין אנחנו חיים מן החלוקה לבד אשר לא תתן לנו אף לחם יבש. וכל אחד מאתנו נאלץ לבקש לו מוצא ללחם לבל ימות ברעב". שמעתי את דבריהם ולא מצאתי בפי מענה כי אמנם הצדק אתם, אחרי אשר באמת לא עשינו מאומה לטובת אה"ק אשר יאמר עליו כי זה הוא. וכל הכסף הרב אשר נשקיע בכל שנה בחוכת ציון ישא רוח.

כשלוש שעות ארכה שיחתנו והנה קם אחד מנכבדי העיר ויגש אלי ויבקשני ללכת אתו לחדר אחר וינעול את הדלת אחרינו. וישאלני על אודות בן לויתני הי' לי מי הוא, ומאיזה עיר ברוסיא ומה מעשהו? התפלאתי מאד על שאלתו לאיזה תכלית נחוץ לו לדעת כל אלה והוא באולתו ענני לתמו כי נמצאה פה אשה אחת עגונה אשר נעובה מבעלה זה עשרים שנה וכמה פעמים ראתה בחלום הלילה כי אישה נהפך לבריטאני* כי על כן יחשוב, אולי זה הוא האיש אשר תבקש. מלאתי שחוק פי על חסרון דעתו, ואשאלהו איך יתכן הדבר. הלא בן לויתני זה הוא כבן עשרים וחמש, ואך יכל לעזוב את אשתו לפני עשרים שנה? על שאלתי זאת לא מצא מענה. ובין כה הראני דרך הפתח השני איזה נשים העומדות ומחכות לראות קץ הדבר באיזה אופן יגלו פה את הנבל המעגן, ובתוכן גם האשה העגונה. אפס אחרי אשר בה' לי לא מצא את המעגן, שאלני עוד הפעם על הי' בלום אולי הוא האיש המעגן. גערתי בו בשחוק לבל יוסיף עוד לדבר הבלים כאלה, והוא באחת כי הי' בלום הוא המעגן. אני שבתי אל מקומי והנשים נגשו אל הפתח אולי תכירנה את המעגן. ואני עוררתי את הי' בלום לצאת אליהן ויהי כאשר ראו כי לא זה הוא המעגן, שאלו את פיו על אודותי אולי אני הוא המעגן. וכה מלאנו שחוק פינו כשתי שעות על פתיות האנשים האלה. אפס השחוק הזה לא השאיר בלבנו הרושם אשר תעשה פתיות אויאימים תמימים על לב יליד איירופא, לדגלי שחוק אחר אשר עשו לנו, אשר בו הראו לנו לדעת כי לא פתיות אוילים תמימים הוא כי אם שחוק אויאימים יעזואימים וחסידיים נבלים. כי בלכתנו ברחובות העיר ראינו ילדים גדולים מלאי ימים אשר כבר טעמו טעם הטא, אלה ממולנו ואלה מאחרינו ישרקו ויחרקו שן ויחרפנו ויגדפנו. אלה ימלאו פיהם שחוק נבלים עלינו ואלה יקראו אחרינו מלא, ויען מה. הידעת קורא נכבד? גם אני לא אדע!

במשך הימים אשר ישבנו בחברון הלכנו לראות את מערת המכפלה, קבר ישי, באר שרה, קבר אבנר ועוד איזה מקומות כאלה אשר אין עליהם כל אות נאמן כי שמים ראוי להם. ובמוצאי שיק היינו נכון לעזוב את העיר. הוחלנו עד השעה הראשונה אחרי חצות הלילה אשר אז נאספו כל הנוסעים לירושלים והמה היו כלם יהודים כששים איש במספר מהם אנשים ונשים וטף. כלנו ישבנו על המורינו והערביים מנהלינו הולכים מלפנינו ומאחרינו להורות לנו הדרך באשון חשך. ויהי כי הרחקנו מן העיר כרבע מיל ופתאום שמענו קול קנה רובה אשר ירה עלינו איש אחר אשר עמד בעמק לצד הדרך. כל האורחה נבהלה מאד ואני ורעי הי' בלום לקחנו מהרה גם את קני המורים ונור גם אנחנו איזה פעמים על המקום אשר ראינו את האש. והנה

(* כאשר יכנו בפולין את כל הלובש בגד איירופי בשם "אשכנזי" כן יכנהו באה"ק בשם "בריטאני".

אין קול ואין קשב עוד ונלך לדרכנו הלאה. שאלתי את הנוסעים תושבי חברון אם יקרה לפעמים כי יתנפלו הערביים על הנוסעים לשלול שלל כאשר קרה בימי קדם, וכלם ענו פה אחד כי שלום להם תמיד, וזה כשלושים שנה למיום שקטה הארץ, מיום אשר החלו בני איירופא לפקוד את הארץ יום יום וכל שוד וחמס לא נשמע בה. והמקרה הזה היה לפי דבריהם, רק כי איזה נער ערבי או רועה צאן עשה לו שחוק, ואולי לא היתה כונתו לירות על ינו. ובכן רכבנו בהשקט ובטחה, והנשים והבתולות אשר רכבו גם הנה לא התאוננו על הנסיעה הכבדה הזאת בין סלעים וכפיים, גבעות ועמקים, אשר תלאה גם אנשים אמיצי כח, יען כבר הסכינו בזאת בעוד אשר נשים יהודיות באירופא לא עצרו כח לרכוב באופן כזה אף שלש פסיעות. ראיתי ונוכחתי כי לא כבר הוא להרגיל את אחינו הבטלנים האלה גם לעבודת האדמה באקלים החם הזה, אשר רבים יפחדו מזאת באירופא לשוא. וכה רכבנו עד עלות השחר עד בואנו אל התחנה ברק, אשר שמה עמדו הערביים איזה רגעים להשקות את חמורנו, ונסע הלאה מבלי הקפש אף רגע עד בואנו לירושלים בשעה האחת עשרה בבקר.

המחלה אשר תקפתני בדרך לחברון לא הרפתה ממני מכל וכל גם בשובי לירושלים. כי ע"כ לא יכלתי ללכת אל המקומות הרחוקים מירושלים כי אם סבבנו את כל המקומות הקרובים אל העיר. ובנסוע ה' בלום ליריחו לא נלויתי אליו בדרך, והוא הביא לי שתי צלוחית מים, מים המלח והיררן אשר הבטחתי להביא לאחד מאוהבי ברוסיה לבחינה כעמית.

מירושלים כתבתי אל הועד לחברת כ"ח בפארזו על דבר מטרת בואי לאה"ק ומטעם השר ק' הודעתי אל החברה בשמו כי יואיל להתנדב סך עצום ליסוד הקולוניא הראשונה על אדמת הקדש. וחפצו להתאחד אתה למען יקל לו לבוא למטרתו באמצעות החברה. וכן כתבתי להר"מ מונטיפיורי ועוד לאיזה מגדולי ישראל בחו"ל אולי יאבו לבוא באגודה אחת את הנדיב ה' ק. . . . החברה ענתה לי כי נכונה היא לתת לו יד אחרי אשר תדע את הפראגראטימם שלו בפרט. ומונטיפיורי לא ענה מאומה — אשר אמנם זאת ידעתי מראש — כי לא יענה אחרי אשר מעולם לא אבה לייסד קולוניות באה"ק. יען הדבר הזה למורת רוח הוא להרבנים והממונים עושי רצונו. ולולא המהומות והשערוריות ברוסיה כי עתה אולי כבר בא הנדיב הנזכר למטרתו. אבל לשמחת לבי עוד לא שב מדבריו נם היום ונכון הוא לעשות לטובת ישוב א"י ככל אשר תמצא ידו אם רק ימצא עוזרים לו בין נכבדי אחינו באירופא.

כהתימי את מלאכתי בירושלים, הצטירנו לעזוב את העיר אחרי שבתנו בה עשרים ושמונה ימים ובמוש"ק שכרנו לנו עגלה ליפו. ועוד איזה עגלות טעונות צאן אדם נלוו אלינו ונצא את פני העיר בשעה השמינית בלילה. תוגה חרישית מלאה כל חדרי לבבי בזכרי כי עלי לעזוב את ציון עיר קדשנו.

ובמו יד נעלמה אחזה בערפי לבלתי תת לי ללכת לדרכי, בעצלתים ובכבוד
ראש הבאתי את חפצי אל העגלה ובעל כרחי עליתי עליה, לא יכלתי לענות
לכל העומדים סביבותי אשר באו לברכני בברכת הפרידה, כי לא יכלתי לנתק רגע
פעם אחת את כל חבלי האהבה אשר נקשרתי במו אל הארץ היקרה הזאת
אשר הנני נכון לתת את נפשי בעדה, עד כי מעולם לא כבד היה לי לעזוב
את אשתי ובני בלכתי לארצות החוקות לימים ושנים הפרידה הזאת. וכה
ישבתי כחצי שעה משמים על העגלה עד אשר נאספו כל הנוסעים, ונפשי
לא ידעה כל הגיון ורעיון אחר זולת הרעיון המעציב כי בעוד רגעים מספר
לא תדרכנה רגלי עוד על אדמת ישראל. כי עלי לשוב לאירופא עוד
הפעם לשמוע נבחת כלבים, מצהלות סוסים ויללת חיתו מרף הולכי על
שתים היושבים בארמנות נשגבים, ואוכלים את ישראל בכל פה לעיני
השמש כחיתו יער ולא יאשמו, ועוד יחרפוני כי בן אצילי ירושלים הנני
Jerusalimsky Dworianin. ומדי הגיתי זאת השתפכו מעי בקרבי ופתאום
התנשא העגלון מעל מקומו ויחל לדבר אל סוסיו בשפת הסוסים ע"פ חקי
הדקדוק וההגיון, ובשוט אשר בידו הורם מה לעשות. ואמנם לא המרו את
פיו וקלים כנשרי שמים החלו לרוץ אורח על מסלת האבן ורעיונותי נתקו
כרגע לרגלי תנועות העגלה החזקות עד כי לוא היה חרב בידי כי עתה
הרגתי את העגלון וסוסיו גם יחד כי גם את החלומות הנעימים והמעציבים
אשר השתעשעתי במו רגעים מספר, גם אלה גזל ממני העגלון האכזר. ועל
אפי וחמתי גרשני מעולם הדמיונות אל עולם המעשה, כי נאלצתי להתזיק
בכל רגע בידות העגלה לבל אפול ממנה לרגלי מרוצתה המהירה מעל
לסלעים וכפים בחשכת אפלה, ושמתתי מאד כאשר הודיע לנו העגלון כי
עלינו לעזוב את העגלה ללכת רגלי יען הר גבוה ותלול עומד ממולנו,
והסוסים לא יעצרו כח להעלותנו ההרה, ובכן ירדו כל הנוסעים מן העגלות
וילכו רגלי. ובחפצנו לקצר את הדרך, בחרנו לנו דרך אחרת המובלת
ישר אל ראש ההר, בעוד אשר מסלת האבן הולכת בעקלתון. ואחרי עמל
רב עלינו על ראש ההר ונשב לנוח ולחכות לעגלתנו. וכה שבענו נרודים
הלוך ברגל ונסוע בעגלה עד בואנו אל התחנה באב אל וואר. ויהי בעמדנו
לנוח והנשים החלו לצעוק כי אברו מלתחות בגדיהן וחפציהן בדרך. וחיש
קל מהר אחר העגלונים וירכבו על סוסו לבקש את האבדה, והערכי הוקן
אשר הגיש לנו ספל קאפפע בעברנו פה בפעם הראשונה, נגש אלינו גם
כעת וספל קאפפע בידו. ואז ספרתי באזני ה' בלום את הנבלה אשר עשה
לי אז. ובלום לא נתן לי לכלות את דברי, וימהר ויהרפהו בחוקה עד כי
נפל שדוד על הארץ כרגע. ויחל לצעוק צעקה גדולה באמרו כי ה' בלום
אבה לירות עליו בקני רובה. כי על כן החל להכותו מכות נמרצות עד
אשר כמעט נפל שדוד לרגליו באמת. וכל צעקותיו לא הועילו לו, להצילו
מכף מכהו.

אחרי אשר התמהמהנו כשתי שעות במקום הזה, עשינו דרכנו הלאה וכאור הבקר באנו ליפו.

כיום שלם חכינו על האניה העסטרייכית. ובין כה קנינו לנו מפרי הארץ ויבול האדמה למען הביאם לאירופא. והמה בזול גדול לא יאומן כי יספרי, וכן עזבנו את חף יפו. הים היה שקט ושאנן גם כעת כבכל פעם אשר עברנו עליו, וגם רוח קל לא עבר עליו, כאלו אבה להראותנו חבה יתירה בעד עמלנו לטובת ישוב א"י ולטפח על פני כל שונאי ציון המאריכים לשון לדבר רעה על ארץ קושנו. עד כי היה בעיני לפלא כי בעתתי החרף ישקוט הים במכוננו כבחדשי הקיץ וכה צפה האניה על פני המים ותלך אט כל הלילה עד השעה השמינית בבקר, ונבוא אל חף ביירוט אחרי מסע שש עשרה שעות.

ביירוט (בארות)

המחזה הנשגב והנעים אשר חוו עיני מרחוק בהביטי מספון האניה על ראשי הררי לבנון משך עליו את עיני ולבי עוד יותר בקרבנו אל העיר. אנכי אשר מחזה הרים רמים ונשאים אשר על ראשיהם ישכון שלג עולמים, ותחת כפות רגליהם ישתרר קיץ נצחי לא יעיר את רגשותי עוד, אחרי אשר כזאת ראיתי כבר פעמים רבות בימי חיי, גם הכון הכרמים והפרדסים ויערות עצים רמים ונשאים הזרועים על פני כל הדרים לענג נפש לא יכלו להעיר חושי בי; ובכל זאת לא יכלתי להעיף עיני אף רגע מן המחזה הנשגב הזה. יען השם "לבנון" לבדו די היה להזכירני כל ספורי ורמזי כתבי הקדש אשר אצלו לו כבוד ותהלה. ברגע אחר השבתי לראות את הארזים כבירי ימים ושיא חסנם אשר עליהם ישתומם האדם בהדרת קדש למראה הענקים הזקנים האלה. ומלבד שיאם הנשגב ועבים הנורא, הנה אצל הטבע מהודו עליהם כי נחמדים המה למראה מאד.

העיר ביירוט גדולה היא ונאוה מאד. בתיה נבנו כלם מאבנים, עם הוצות מרצפות מחלמיש צורים. מספר תושביה כשתי מאות אלף איש, ורבים מהם יָנִים, יהודים בה מעט. מסחר גדול בעיר הזאת בהמאבאק הטוב אשר יגדל על חרי הלבנון, ובנלומי צמר גפן ורבים מבני עמנו יוכלו למצוא בה עבודה או לשלוח במסחר יריהם. אפס כל הנוסעים ינהרו רק אל אדמת הקדש ולא יחושו על העיר הזאת אשר רב טוב צפון בה בעד הגולים החדשים.

מביירוט נעשתה מסלת אבן ישרה לרמשק לנסוע בעגלה או במרכבה. משך המסע הוא שתיים עשרה שעות, ועל עגלות בית הרצים ישלם כל נוסע 20 פראנק. וכן יסעו כפה ישר לצפת, אף כי המסע ימשך יותר מאשר יסעו דרך חיפא. אפס יען האניה הרוסית ההולכת מקאנסטאנטינאפול דרך